

Pohjois-Suomi akateemisessa ajassa 50 vuotta

■ Lauri Lajunen

Oulun yliopiston perustaminen 50 vuotta sitten käynnisti maassamme uuden aikakauden korkeimman hengenviljelyn saralla. Yliopistolaitos alkoi laajeta maantieteellisesti ja opiskelijamäärät kasvaa. Toimintansa aloittaessaan Oulun yliopisto oli Suomen toinen valtion yliopisto, Pohjois-Suomen ensimmäinen yliopisto, maamme pienin yliopisto ja maailman pohjoisin yliopisto.

Oulun yliopiston ensimmäisen lukuvuoden avajaisia vietettiin lokakuun 3. päivänä 1959. Avajaisista tuli todellinen valtakunnallinen kulttuurijuhla. Oulun sanomalehdissä korostettiin avajaisten historiallista merkitystä ja tapahtuma rinnastettiin jopa Turun akatemian vihkiäisiin vuonna 1640.

Oulun yliopiston viettäessä nyt 50-vuotisjuhlavuottaan valmistellaan maassamme laajaa korkeakoulu-uudistusta. Uudistuksilla tavoitellaan Suomen yliopistoille vastaavanlaisia toimintaedellytyksiä kuin muun maailman yliopistoissa.

Vuoden 2010 alusta valtioniopistot siirtyvät historiaan, kun yliopistot eivät ole enää opetusministeriön alaisia valtion tilivirastoja vaan julkisoikeudellisia laitoksia lukuun ottamatta Aalto-yliopistoa, josta tulee valtion ja elinkeinoelämän omistamana säätiöyliopisto. Uudistus on talous-hallinnollinen ja se tuo mukanaan mittavia uudistuksia yliopistojen nykyiseen toimintakulttuuriin.

Oulun yliopisto on ensimmäinen maamme yliopistoista, jonka perustamisessa otettiin huomioon alueen koulutus- ja tutkimustarve. Yleisesti Pohjois-Suomen kehittämisen kannalta pidettiin tärkeänä teknillistä, luonnontieteellistä ja lääketieteellistä koulutusalaan sekä opettajankoulutusta. Näitä koulutusaloja tarvittiin

kipeästi mm. helpottamaan Pohjois-Suomessa vallinnutta opettaja-, lääkäri- ja insinööripulaa. Opettajainvalmistuslaitos oli perustettu jo kuusi vuotta aiemmin. Etelä-Suomessa koulutuksessa saaneita insinöörejä ja arkkitehteja oli tuolloin vaikea saada Pohjois-Suomeen aivan kuten nykyään.

Oulun yliopistosta on kehittynyt yksi maamme suurimmista yliopistoista, joka on yli 3 000 työntekijän ja lähes 17 000 opiskelijan tiedeyhteisö. Oulun yliopisto on menestynyt hyvin kansainvälisissä tutkimusyliopistojen arvioinneissa ja on maamme kakkonen yhdessä Turun yliopiston kanssa uusimmalla Shanghai Jiao Tong yliopiston laatimalla maailman 500 parhaan tutkimusyliopiston listalla.

Oulun yliopistossa on kahdeksan koulutusalaan ja kuusi tiedekuntaa (teknillinen, luonnontieteellinen, lääketieteellinen, humanistinen, kasvatustieteiden ja taloustieteiden). Oulussa sijoitettiin alun perin kaikki koulutusalat yhteen yliopistoon eikä perustettu useaa erillistä korkeakoulua. Yliopiston sisällä on siten perinteinen yliopisto, teknillinen yliopisto ja kauppa- ja korkeakoulu. Pääaineita on kaikkiaan 70. Saamen kieli ja saamelaiskulttuuri kuuluvat Oulun yliopiston valtakunnallisiin tehtäviin. Koko yliopistoa kattavat tutkimuksen painoalat ovat informaatiotekniikka ja langaton viestintä, biotekniikka ja molekyyli- ja lääketiede sekä pohjoisuus ja ympäristö. Näillä aloilla Oulun yliopisto on kansainvälisesti vahva, ja ne ovat tärkeitä Pohjois-Suomen elinkeino- ja kulttuurielämälle. Näin yliopiston osaaminen luo pohjan alueellisten innovaatioketjujen syntymiselle, ja yliopisto toimii alueensa todellisena kehityksen veturina.

Oulun yliopistosta on tullut tutkijoita ja opiskelijoita houkutteleva tiedeyhteisö, jonka veto-

voimaisuus näkyy mm. Ouluun tulevien kansainvälisten vaihto-opiskelijoiden suurena ja jatkuvasti kasvavana määränä. Heitä on selvästi enemmän kuin Oulusta kansainväliseen vaihtoon lähteviä omia opiskelijoita. Jatko-opiskelijoista lähes 15 % on ulkomaalaisia. Lisäksi Oulun yliopistossa työskentelee peräti kuusi ulkomaalaista FiDiPro-professoria.

Oulun yliopisto on urauurtava yliopisto myös alueellisessa toiminnassa. Yliopistolla on useita omia toimipisteitä Oulun kaupungin ulkopuolella. Pohjoisin on Sodankylän geofysiikan observatorio ja eteläisin Nivalassa Kerttu Saalasti -instituutti. Suurin toimipisteistä on Kajaanin yliopistokeskus, jossa toimivat mm. opettajankoulutusyksikkö, mittalaitelaboratorio, CWC:n Kainuun yksikkö, Sotkamon biotekniikanlaboratorio ja tietojenkäsittelytieteiden laitoksen Kajaanin yksikkö. Yliopistokeskus ja Kajaanin ammattikorkeakoulu muodostavat keskinäiseen sopimukseen perustuvan toiminnallisen konsortion. Jokaisessa toimipisteessä tehdään alueen elinkeinostrategiaa tukevaa tutkimus- ja kehitystyötä sekä annetaan siihen liittyvää opetusta.

Oulun yliopiston suurin anti Pohjois-Suomelle on ollut se, että se on kouluttanut valtaosan Pohjois-Suomen akateemisesta työvoimasta. Noin 75 % yliopiston opiskelijoista on kotoisin kahden pohjoisimman läänin alueelta ja yliopistosta valmistuneista 75–80 % sijoittuu nykyisin työelämään Pohjois-Suomeen, pelkääntään Oulun seudulle yli 60 %.

Oulun yliopisto on Suomen metalliteollisuudelle tärkeä yhteistyökumppani. Yliopiston tutkimus- ja opetustoiminta on ollut olennainen tekijä Oulun seudun kehittymiseksi yhdeksi Euroopan merkittävimmistä teknologia- ja innovaatiokeskittymistä. Vuotuiset T&K-panostukset asukasta kohden ovat Oulussa maan korkeimmat, yli 3 000 euroa. Seuraava haaste on vastata yhdessä Geologisen tutkimuskeskuksen kanssa kaivos- ja kaivannaisteollisuuden uusiin tutkimus- ja koulutushaasteisiin.

Oulun yliopiston tutkijat julkaisevat vuosittain yli 2 000 tieteellistä alkuperäisartikkelia kansainvälisissä tiedesarjoissa ja tekevät 60–80

keksintöilmoitusta. Yliopiston tutkimustoiminta synnytti vuonna 2007 peräti seitsemän uutta yritystä sekä useita patentteja ja lisenssisopimuksia. Elinkeinoelämän kannalta erityisen tuloksellista on ollut yliopiston tutkimustoiminta ICT-alalla. Pelkääntään informaatiotekniikan painoalaa koordinoivan Infotech Oulun tutkimusryhmien tutkimustoiminnasta on syntynyt Oulun seudulle toistakymmentä uutta yritystä viimeisen viiden vuoden aikana. Yliopiston tutkimusten pohjalta on syntynyt suuri määrä merkittäviä kaupallistettuja keksintöjä, esimerkiksi sykemitari ja Suomen ensimmäiset alkuperäislääkkeet.

Yhteistyö Oulun lääninhallituksen, Oulun kaupungin, maakuntaliittojen, Pohjois-Suomen kuntien, muiden korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja elinkeinoelämän kanssa on ollut tiivistä, tuloksellista ja mutkatonta. Esimerkiksi Oulun kaupunki oli voimakkaasti tukemassa yliopiston toiminnan käynnistämistä ja tarjosi tarvittavat maa-alat yliopiston käyttöön. Oulun kaupunki on yhdessä yritysten kanssa ollut tukemassa uusien koulutus- ja tieteenalojen käynnistämistä. Esimerkkeinä voidaan mainita kauppatieteiden saaminen Ouluun sekä nano- ja mikroteknologiakeskuksen synnyttäminen. Kaupunki, VTT, yritykset ja yliopisto ovat olleet yhdessä keskeisessä roolissa Oulu-ilmion ja Oulun teknologiaihmeen synnylle.

Oulun yliopistolla on ollut ratkaiseva vaikutus erityisesti Pohjois-Suomen kehitykseen, ja sen rooli on ollut merkittävä pohjoisen identiteetin ja itsetunnon vahvistajana. Myös tulevaisuudessa haluamme menestyä ja sitä varten olemme keskeisten yhteistyökumppaneiden kanssa asettaneet tavoitteet ja laatineet strategiat niiden saavuttamiseksi. Olemme synnyttämässä tutkimuksen ja opetuksen laadun ja vaikuttavuuden parantamiseksi Oulun kaupungin tuella Oulu Triple Helix -vision mukaista osaamiskeskittymää käynnistämällä valituille aloille uusia huippuosaamisen keskuksia yhteistyössä VTT:n, sektoritutkimuslaitosten, yritysten ja Oulun seudun ammattikorkeakoulun kanssa.

Kirjoittaja on Oulun yliopiston rehtori.